

mulace pravd náboženských pro moderní církev křesťanskou, odlišná sice od staré církevní teologie orthodoxní, ale plně vyhovující a nutná každému náboženskému duchu modernímu. Jen touto cestou jde oživit křesťanství a náboženství v naší době u člověka rozumného, t. j. plně užívajícího rozumu daného mu Bohem, a náboženského.

Než br. prof. Spisar nezapomínal ani na školu. Pro měšťanskou a střední školu zpracoval Křesťanskou věrouku v duchu československé církve a Křesťanskou mravouku (r. 1932), jakož i Biblickou čítanku Nového zákona. Mimo to vydal Úvod do Biblické čítanky N. Z. (r. 1933) a od r. 1932 jest aktivním spoluredaktorem naší „Náboženské revue“ a horlivým jejím příspěvatelem.

Jak z krátkého přehledu vidno, jest Spisarova literární činnost obsáhlá a pro naši církev velmi významná. Ne nadarmo jest nazýván „theologem církve“. Můžeme snad prozradit, že svou činnost literární daleko ještě neuzavřel, připravuje své přednášky pro konferenci pokrokových církví světových v Kodani a hlavně chystá se vydat své theologické přednášky, konané na naší Vysoké theol. škole, jejímž byl prvním děkanem. Budou to vědecko-theologické směrnice pro naše duchovní a všechny příslušníky církve, kteří mají zájem o vysokou vědeckou theologii. Jistě je se zájmem čekáme.

Br. prof. Spisar dožívá se svých šedesátin v plném zdraví a v plné práci. Z toho máme jistě všichni upřímnou radost spojenou s oprávněnou nadějí, že ještě mnoho pro naši drahou církev ideově z vůle boží vykoná. Práce jeho života jest plodná, užitečná a oceněná církví — nežije nadarmo. A to věříme, jest nejkrásnější cíl a smysl života a nejkrásnější jubileum i naše blahopřání.

Drs.

František Žilka

REVOLUCE DUCHŮ V NĚMECKU.^{*)}

S živým zájmem sleduje dnes — smíme říci — celý svět překotný vývoj událostí politických v Německu. Mluví se o revoluci, protirevoluci, reakci — podle toho, jaké stanovisko zaujímá pozorovatel a posuzovatel. Hledají se souvislosti a závislosti pří-

^{*)} Redakce N. R. vyžádala si tento článek p. Dr. Fr. Žilky, profesora Husovy fakulty v Praze, aby naši čtenáři o církevních poměrech v Německu slyšeli hlas člena církve, která stojí blíže světovému protestantismu než naše církve, a má tedy životnější zájem o to, co děje se v německém protestantismu dnes, ale co není bez významu pro žádnou církev křesťanskou, tedy ani pro naši. Pan prof. velmi ochotně vyhověl žádosti redakce, která mu zde veřejně děkuje vřele za jeho hodnotný článek.

tomného hnutí. Stopují se jeho příčiny a kořeny. Zachází se někdy daleko do minulosti až k Atilovi, k Lutherovi a k luterství, k filosofii velkých národních myslitelů a historiků, také ovšem politiků. Cituje se Fichte, Bismark, Chamberlain, Treitschke, Nietzsche, Spahn a mnozí jiní. Jindy a jinde zas se odvozuje všechno z prohrané světové války způsobem dost zevnější. Myslím, že nejpřiměřenější a nejspolehlivější cesta jest a dlouho bude, vyhnouti se jak odvážným kombinacím, které se nevyvarují subjektivnosti, tak i průzračné primitivnosti, která utkvívá na povrchu, a místo toho se spokojiti hlavními fakty a patrnými, nespornými základy. Nebude to ovšem pouhý soupis anebo kronika, nýbrž zároveň kritika.

Je přirozeno, že nás — již jako sousedy — zajímá, ano, přimo se dotýká *politická* stránka dění v Německu. Ale čtenářstvo této revue je daleko víc přitahováno a zaujímáno zjevy, které se odehrávají *na poli náboženském a církevním*.

Naší otázkou je, jaké místo zaujímají křesťanské církve (evangelická většinová i římskokatolická menšinová) v novém státě, nebo jaká funkce se jí přisuzuje, a pak co se děje uvnitř církvi, zvláště v řadách církve většinové.

Od samého počátku bylo patrné, že stát ve svém oživeném a stupňovaném sebevědomí má plán, zařaditi církve do svých programových snah a užití jich k svým cílům. Také bychom mohli říci, že tím činitelem, který chtěl použití církvi, byl *národ*. Nelze totiž dobře rozlišovati národ a stát. Šlo o národní stát aneb o národ, representovaný státem jako mluvčím a výkonným orgánem. Přebujelý nacionalismus se nehodlal zastaviti před žádnými překážkami na své výbojně cestě k absolutní moci.

První krok, jež učinil, byl pokus o organické *sjednocení zemských evangelických církví v jedinou církev říšskou*. Toto úsilí se nesráželo s vážnými námitkami se strany stávajících církvi. Ideově a pracovně byly tyto dílčí církve beztoho již sdruženy ve federativní svaz a měly svůj centrální úřad v Berlíně („Kirchenbund“). Ale metoda, kterou chtěla nacionálně-socialistická strana dospěti k organické jednotě, budila hned od počátku pochyby. Jedním z principů protestantismu (na rozdíl od katolictví) jest svobodná volba duchovních a úředních funkcionářů. Toto právo bylo v samém zárodku ohroženo. Již způsob, jakým měl býti ustanoven říšský biskup, neodpovídal zcela církevním právním zásadám a praxi protestantismu; než přece mělo být zachováno aspoň zdání volby jako výraz vůle církve. Ale ušlechtilá osobnost dra Bodelschwinga se nezamlouvala vzrušené mentalitě mas v řadách „německých křesťanů“. Bodelschwing musil prohlásiti, že nechce býti říšským biskupem; metodami politického boje a nátlaku byl na vedoucí místo protlačěn důvěrník Hitlerův, vojenský farář Ludwig Müller, muž, o kterém nedávno předtím nikdo nevěděl. To se ostatně může říci snad bez vý-

jmky o všech, kteří se vyvíhli z neznáma a temna na vůdcovská místa zemských biskupů, členů duchovního ministerstva, konsistoří a ostatních úřadů. Staří osvědčení a oblíbení vůdcové a strážcové církvi musili ustoupiti se svých míst.

Pod ochranným štítem dvou vábivých hesel nastalo radikální vystřídání řídicích lidí; hlásalo se: „odbyrokratisovat církev“ a „osobnosti vůdcovských kvalit v čelo“! Co se stalo ve skutečnosti? V prvním směru se dostali do popředí lidé, vyzbrojení tužší autoritou, ve které je stejné nebezpečení byrokratismu; v druhém směru lze říci, že osobnosti opravdu vůdcovské se nerodí jako houby po dešti. Nacionalističtí Němci vzhlížejí k Hitlerovi jako k vůdci, Bohem danému. V tom je kus národní mystiky a romantismu, kus bludu a sebeklamu. Hitlerovi jistých vůdcovských schopností nikdo neupře. Ale z těch nových církevních vůdců se dosud neosvědčil ani jeden, ani sám Ludwig Müller.

Rozhodujícím činitelem se stalo hnutí, které si říkalo „*Němectí křesťané*“. Na ně padá odpovědnost za všechno, co se dalo a děje.

Co jsou a co chtějí „*němectí křesťané*“? Je to velmi různorodá směs osobností a směrů, sdružovaná a držaná pohromadě nacionalistickou myšlenkou.

Radikální a výstřední živly v této skupině zacházejí ve svém německém (nacionálním a rasovém) pojetí náboženství tak daleko, že zamítají skoro všechno, co je v křesťanství podstatného, a chtějí je nahraditi germánským, „*nordickým*“ náboženstvím. Církevní a theologické křesťanství prohlašují za zatížené semitstvím a theotou nepřijatelné pro Němce, přičítají se jeho národní duši.

Z těchto extrémních kruhů vzešel pověstný „*arijský paragraf*“, podle kterého v křesťanské církvi, jmenovitě v její duchovenské službě a správě, není místa pro toho, kdo se nemůže vykázat linií čistě germánských prvků (namířeno přímo proti duchovním a členům, v jejichž původu se zjistí nějaký příměsek krve židovské); odtud odpor proti užívání Starého zákona v křesťanské církvi, výboj proti pojmu pokání, vykoupení, spásy atd.

Vítězné hlasy tohoto dosahu byly sic úředně zakřiknuty, hlavy některých vůdců byly obětovány, ale tím se nezarazil odpor lidí opravdu křesťansky náboženských, laiků i duchovních a theologů.

Spontánně na rozmanitých stranách vyrostl odpor, organizovaný nakonec ve svazu, nazývaném „*Pfarrernotbund*“ — Svaz farářů v tísní. Je to výkřik duší v duchovní úzkosti; se zřetelem na metody bezohledného postupu se strany vlády světské i církevní, je to čin opravdu hrdinský.

Tu musí býti podle pravdy konstatováno, že právě náboženské kruhy jediné měly zmužilost nejen se ozvat, ale i činem se postavit na odpor. To je nutno říci ve prospěch evangelíků i ka-

toliků. Politikové mlčí nebo hlasitě přisvědčují k násilnickým metodám nacionalisticky socialistické vlády. Socialistické a demokratické, liberální i konservativní strany politické se vyrovnaly a usměrnily. (Skrýtě asi pracují, ale veřejně se neozývají.) Jediné náboženské osobnosti a skupiny mluví a jednají, nelekají se utrpení a pronásledování.

V té přítomné revoluci duchů v Německu jde o základ svobody, svobody svědomí, ducha, svobody demokracie. Tento boj nyní zásadně i prakticky vedou a nesou křesťané. Církev pracuje o udržení vymoženosti novověké kultury pro přítomnost a pro budoucnost; pracují, bojují a trpí za ostatní složky národa a pro ně, trpí za mravní hodnoty lidství a lidstva. Usilují zachovat základní duchovní, náboženské statky křesťanství, ze kterých vyrostla a na kterých je vybudována struktura duchového a kulturního života evropského lidstva.

Přes všechny vady a slabosti jest církev svědkyní a nositelkou těchto absolutních hodnot lidských a nadlidských, božských. Proti rasovým předsudkům, proti běsnění nacionalismu, proti nárokům státu na absolutnost, proti sekularisaci (zesvětštění a počlověčení života) trvají církve na obsahu svého božského poslání a úkolu. Církev se právem nechce dát ovládnout státem a politikou; nehodlá ovšem ani sama ovládat stát, ale usiluje tvořit, formovat, vyplňovat, vésti vnitřní život společnosti, ducha člověka.

To je smysl dnešní revoluce duchů v Německu. V tom je skutečná revoluce, vzepětí ducha, člověka, i Němce.

Nacionalisticky socialistická strana vidí v sobě německou revoluci. Ve skutečnosti je reakcí, zpátečnickým odbojem proti svobodě, demokracii, mezinárodnímu citění, a užívá reakčních metod útisku a násilí.

Duchové, náboženské, křesťanské vzepětí církví je tvořivou revolucí pro budoucnost.

Náš celkový odsudek nacionalisticky socialistického hnutí se týká cílů i metod. Ale to nás nesmí činiti zaujatě slepými a odmitavými ke všemu, co nynější režim třetí říše činí, podniká a chce. Litujeme, že tento režim potírá vymoženosti demokracie, že výlučně nacionalisticky odmítá a potlačuje veškeré pokusy o mezinárodní sblížení; odsuzujeme jeho stanovisko ke Společnosti národů a k úsilí o odzbrojení, jeho nároky na tak řečené zrovnoprávnění v otázce zbrojení. Ale vidíme jeho snahu o sjednocení národa, uznáváme, co činí pro řešení problému nezaměstnanosti plánem na osídlení venkova městským dělnictvem, ceníme, co dělá pro mladé lidi, aby načisto neodvykli práci, aby jim bylo možno zakládati rodiny. Máme zprávy, že stoupla úroveň veřejné mravnosti. Mnohému by se mohla cizina učit od našich sousedů. Je vidět, že se dá mnoho učinit pro veřejné blaho. Nevěříme ovšem, že jediná cesta k tomu je cesta brutál-

ních prostředků. Německý národ prochází krizí; je to podle mého soudu *nejakutnější krise demokracie*. Demokracie (v nejširším smyslu) trpí a zápasí o svou existenci s mocnostmi reakce, nacionalismu, militarismu, násilnosti. Zápas nebude snadný ani krátký. Německý národ na něj nedorostl organickým vývojem výchovy. Ale právě tato tíseň sdruží skryté síly duchové, zocelí je, zorganizuje. Nikdo nedovede předvídat, jak dlouho potrvá přítomný režim. Musíme být připraveni na trvání dost dlouhé. Ale jako se ruskému bolševismu nepodařilo vyvolat světovou revoluci komunismu, tak nebude mít ani fašistický pokus z Německa světového a trvalého úspěchu.

To arci nemá být chlácholením a ukolébáváním do bezpečnosti a nečinnosti pro ostatní svět, pro sousedstvo, ani pro nás. Možno říci, že demokracie v Německu od války nezabezpečila své pozice právě pro nedostatek soustavy, pro nejasnost cílů, pro chabost metod, pro liknavost ve výchovné práci. Nato již po mnoho let varovně upozorňoval na př. švýcarský náboženský socialista Leonhard Ragaz.

Přítomná protirevoluce v Německu je přímou *výstrahou* naší a každé demokracii.

Pro církve, zvláště nekatolické, ale i pro římskokatolickou, je pak tato protirevoluce důtklivou výzvou k výchovné práci pozitivní, tvořivé, podnětné. Je nutno důtklivě a soustavně vychovávat členstvo církve v tom, co je podstata křesťanství a jaká je jeho praktická aplikace v životě církve a společnosti; jaká je funkce církve vlastní a přenesená, jaký je normální a žádoucí vztah mezi církví a státem, jaké povinnosti má církev k veřejnosti, jaké jest její riziko v sociálním dění a tvoření.

Křesťanský lid takto vychovaný a připravený nemůže pak být zákeřně a omylně překvapen a zmaten žádnou revolucí ani protirevolucí.

To je poučení z Německa.

Fr. Žilka.

V. Kloubek

KONKURENČNÍ PŘÍSPĚVKY AKATOLÍKŮ KE KATOLICKÝM ÚČELŮM KULTOVÝM.

Podle římsko-katolického kodexu má katolická církev přirozené právo nabývatí, míti a spravovati jmění k vlastním účelům, a to svobodně a nezávisle na světské moci. Totéž oprávnění přisuzuje se jednotlivým kostelům a právníckým osobám od církve uznaným a pro církevní účely existujícím.

Uvedení tohoto práva v život a jeho uplatnění na venek je ovšem možné pouze v mezích předpisů státních. Podle dnes platného práva není institucím církve katolické bráněno v nabývání